

ANGAŽIRANA URBANA SOCIOLOGIJA

UDK 301.12 (05)

Stručni rad

U POVODU PETOGODIŠNJICE IZLAŽENJA ČASOPISA »INTERNATIONAL JOURNAL OF URBAN AND REGIONAL RESEARCH«

Ognjen Čaldarović

Filozofski fakultet, Zagreb

SAŽETAK

U prilogu je osvrt na izlaženje časopisa *International Journal of Urban and Regional Research* u povodu petogodišnjice izlaženja. Taj časopis, organ *International Sociological Association*, i njenog *Committee for Regional and Urban Research* okupio je brojne istraživače iz raznih zemalja. U osvrtu se ukratko prezentiraju teme koje su bile zastupljene na stranicama časopisa u posljednjih pet godina. Izneseni su stavovi o problematici urbanog planiranja, o djelovanju urbane ekonomije u SAD, o krizi velikih gradova u SAD, o problematici novih gradova u Francuskoj, o nekim teorijskim problemima teorija koje se koriste u urbanoj sociologiji, a prezentirani su i planovi budućeg rada *Committee for Urban and Regional Research* i konkretan program diskusije na ovogodišnjem kongresu sociologa u Meksiku. Ukratko su prezentirani neki zanimljiviji stavovi poznatijih urbanih sociologa — M. Castellsa, I. Szelenyia i drugih. U nastavku je preveden sadržaj posljednjih triju godišta.

Prvi broj časopisa *International Journal of Urban and Regional Research* izašao je pred pet godina i tokom svog izlaženja pokazao se jednim od najkvalitetnijih časopisa koji razmatraju razne aspekte urbane politike. Da bismo našim čitaocima pokazali zašto taj časopis smatramo jednim od najkvalitetnijih časopisa s područja društvenih znanosti, dat ćemo pregled najrelevantnijih tema iz časopisa, a za detaljnije upoznavanje u nastavku dajemo prijevod svih sadržaja posljednjih triju godišta.

Časopis je osnovan u okviru *International Sociological Association*, glavni je izdavač Michael Harloe, poznati istraživač urbanih fenomena, a u izdavačkom se odboru nalaze mnoga poznata imena prisutna u *Committee for Urban and Regional Research* Internacionalne sociološke asocijacije — Manuel Castells, Chris Pickvance, S. M. Miller, Enzo Mingione, Ray Pahl, Francis Fox Piven, Edmond Prettecille, i drugi. I sastav izdavačkog savjeta pokazuje da se u njemu nalaze najznačajniji istraživači niza zemalja koji se, uvjetno rečeno, bave urbanom sociologijom. Časopis je službeni organ spomenutog

komiteta internacionalne sociološke asocijacije i izdaje se četiri puta godišnje u Londonu.

Česta tema na stranicama ovog časopisa jest **planiranje**, odnosno razvoj tzv. **urbane ekonomije**. Prilog pod naslovom **A Critique of Urban Economics** Michaela Balla (Vol. 3, No. 3, pp. 309—333) interesantna je kritika problematike kojom se bavi tzv. urbana ekonomija. Budući da se radi o novoj i interesantnoj disciplini koja se tek ozbiljnije počinje razvijati kod nas, interesantno je ukazati i što se poduzima kada se ta disciplina kritizira. »Urbana se ekonomija bavi razvojem i razumijevanjem onih ekonomskih fenomena koji su definirani kao urbani. Da bi se to moglo učiniti, zahtijeva se ispunjavanje dvaju posebnih uvjeta: 1. klasifikacija konkretnih objekata istraživanja mora biti urađena tako da određene činjenice moraju biti klasificirane kao urbane; 2. mora se razviti teoriju u tom smislu da koherentno poveže spomenute činjenice. To osigurava mogućnosti urbanoj ekonomiji da se konstituiraju kao posebna disciplina.« (str. 310).

Razvijajući problematiku urbane ekonomije kao problematiku analize skrivenih ekonomskih procesa, autor s pravom kritizira uobičajenu pretpostavku o tome da se ispod urbanih procesa skriva neka tajna ekonomska mašinerija. Nasuprot tomu, on smatra da se mora prije svega priznati primarnost političkih odluka. Ta tema je i u nas prisutna i o problematici gradova u socijalizmu, na primjer, često se govori kao o problematici ekonomije gradova u socijalizmu pa bi onda pravilnija izgradnja »socijalističkog grada« trebala prije svega započeti detaljnom analizom ekonomskih zakonitosti koje oblikuje tzv. socijalistički grad. Kritizirajući tu pretpostavku o »skrivenosti« spomenutih procesa, autor konstatira da se u urbanoj ekonomiji zastupaju pristupi koji pretpostavljaju da određene empirijske pravilnosti postoje u funkcioniranju urbanih sistema koji su skriveni od standardne analize. »Dva se činioca spominju zbog čega su oni skriveni od direktnog proučavanja: predstavljanje slučajnih poremećaja koje prikrivaju percepciju regularnosti i konzistentnost takvih regularnosti koje preklapaju i skrivaju jedni druge« (str. 323). Autor je skeptičan prema mogućnosti uspostavljanja jedne opće teorijske analize koja bi mogla pružiti eksplikaciju tzv. ekonomskih osnova urbanog pitanja. Zato, po njegovom mišljenju, klasične metode koje se primjenjuju u ekonomskoj analizi kao što je, na primjer regresijska analiza, ne mogu dati prave odgovore na postavljena pitanja pa prema tome ni opću matricu za klasifikaciju raznolikih urbanih ekonomija. Njegov zaključak smatramo veoma točnim: »Potraga za općim funkcijama urbanih područja ili općim ekonomskim problemima u okviru urbanih područja ne mogu biti potvrđeni. Prostorni efekti su temporalni i prostorno specifični« (str. 328).

Čvrsto vezana tema uz problematiku urbane ekonomije je i tema o **urbanom planiranju** čemu je u časopisu bilo posvećeno u pet godina dosta prostora. Pod utjecajem Castellsovog načina razmatranja fenomena urbanog planiranja koji ga određuje kao intervenciju političkog sistema na ekonomski sistem na nivou prostorne jedinice, u časopisu u proteklom periodu nalazimo niz priloga koji o urbanom planiranju raspravljaju kao o ne-neutralnoj aktivnosti. U tom je smislu zanimljiv način razmatranja, o utjecaju tzv. neomarksističke analize na proučavanje fenomena urbanog planiranja

u SAD. O tome pišu N. J. Fainstein i S. S. Fainstein u prilogu pod naslovom **New Debates in Urban Planning: The Impact of Marxist Theory Within the United States** (Vol. 3, No. 3, pp. 371—404). Napuštajući jednostrano definiranje urbanog planiranja kao tehničke i neutralne aktivnosti, autori ga određuju preko djelovanja urbanih planera kao nosilaca aktivnosti i time se priključuju mnogobrojnim istraživačima koji se bave disciplinom koja se često naziva »sociologijom planera«: »Planeri specijaliziraju u rukovođenju kontradikcija kapitalizma manifestiranih u urbanom obliku i prostornom razvoju. To uključuje nesposobnost privatne ekonomije da proizvodi dovoljno jeftino stanovanje za siromašno stanovništvo, kao i zahtjeve za potrošnjom energije proizvedene konstantnom ekspanzijom industrije visoke tehnologije...« (Str. 387). Takva analiza fenomena planiranja kao pokušaja smislenog djelovanja u sklopovima okolnosti obilježenih kontradikcijama pokazuje da se u tom procesu moraju obaviti i određeni izbori. Zbog toga se i svojevrsna sociologija planera specijalizira na proučavanje slijedećih dimenzija: »Aktivnost planera sastoji se u primjeni svjesne volje da se prevladaju kontradikcije kapitalizma i da se legitimira stanje intervencije kao proizvod znanstveno utemeljenog javnog interesa« (str. 383).

Ukazujući na problematiku »klasne ograničenosti« planiranja i sve probleme koje proizvodi vrijednosno neutralna analiza, autori u nastavku ukazuju na odnose koji se u procesu planiranja pojavljuju između djelovanja centraliziranih sistema i »autonomne« aktivnosti planera. Ta je tema i inače često prisutna na stranicama tog časopisa kao uostalom i u području cijele »novourbane sociologije« gdje se aktivnost planiranja povezuje sa smislenim djelovanjem države koja u interesu cjeline sistema treba da prevlada kontradikcije koje se svakodnevno pojavljuju, u »anarhičnom« razvoju kapitalizma. Autori ispravno uočavaju pogrešku koja se u takvom simplificiranom analitičkom okviru može pojaviti — da se, na primjer, a što nije rijedak slučaj, država izjednači s »izvršnim komitetom buržoazije« — i spominju da, ukoliko se takva pretpostavka prihvati i takva država predstavlja osnovicu procesa urbanog planiranja, onda takvo planiranje »služi buržoaziji« neovisno o intencijama planera. Time se ispravno ukazuje na jedan od aspekata razbijanja »autonomije« planerskog djelovanja. Međutim, autori, dalje ukazuju, kapitalistička država nije nikakav monolitni sklop pa je zbog toga potrebno govoriti o manje determinističkoj koncepciji države da bi se u okviru nove marksističke teorije koja se razvija u SAD u području planiranja moglo govoriti o novim oblicima analiza. Taj je stav zato značajniji jer ispravno ukazuje na mogućnosti strukturalističkog »zastranjivanja« i neomarksističkog dogmatiziranja uloge države koja obavljajući svoje »funkcije« iz pozicije gotovo inteligibilnog sistema raspoređuje različite »agente« da bi se sistem održao i prevladale kontradikcije.

Marksistička paradigma (onako kako je shvaćena u području urbanog planiranja u SAD u novije vrijeme), osigurala je ne samo izvođenje novih kategorija s kojima se mogu proučavati planerske aktivnosti, nego je pružila i teorijsku reformulaciju karaktera strukture urbanog oblika i nascobina ljudi. Međutim, ispravno primjećuju autori, marksistička urbana teorija sve se bolje i bolje uklapa u empirijske podatke o urbanom razvoju, kao što isto tako gubi svoju teorijsku eleganciju i mogućnost predikcije (str. 392). U

nastavku rada primjećuje se da autori, prihvaćajući do neke mjere Castells-ov model analize urbanog sistema, odgovarajuće reformiraju matrice njegova proučavanja — zadržavajući tri nivoa spominju procese, aktivne agente i strukture — ispuštajući nivo »prakse« koji je u Castells-ovom modelu gotovo nezaobilazan. Zaključujući prilog o utjecaju marksizma primijenjenog na teoriju urbanog planiranja u SAD, autori smatraju da je marksizam ne samo demistificirao mnoge elemente kapitalističkog sistema, nego je pokazao putove analize planera kao zatvorene profesionalne skupine reformski orijentirane. Osim toga, autori naglašavaju da je takav tip analize pokrenuo determinističku analizu urbanog razvoja. Naravno da takav »determinizam« može biti veoma simplificistički shvaćen pa se, na primjer, kako ukazuju autori, poboljšavanje položaja nižih klasa može shvatiti i kao »razrijeđivanje« revolucionarnog potencijala klasa! (str. 398).

Jedna tema koja je bila često prisutna na stranicama časopisa je i problematika **novčane krize velikih gradova** u SAD. O tome zanimljivo govori i prilog Petera Marcusea **The Targeted Crisis: On the Ideology of the Urban Fiscal Crisis and Its Uses** (Vol. 5, No. 3, pp. 330—356). Autor u prilogu spominje niz elemenata koji vrlo dobro ilustriraju na koji se način sve manifestira kriza velikih gradova i kako ju se najčešće objašnjava. Između 1970—1977. godine centralni veliki gradovi u SAD izgubili su nešto manje od 5% svog stanovništva, a porast stanovništva na nivou zemlje bio je u istom periodu 6,4%. Najveći centralni grad izgubio je 7,1% svog stanovništva. U slučaju New Yorka to znači otprilike 100 000 stanovnika godišnje odlazi iz tog grada (Moskva u prosjeku godišnje raste za 100 000 stanovnika). Autor upozorava da je i dalje snažan proces suburbanizacije — između 1970—1977. godine stanovništvo predgrađa naraslo je za 12%. Primijećeno je također da je došlo do općih promjena u populacijskoj dinamici i premještanja ekonomske aktivnosti od sjevera k jugu što pokazuju i podaci da su gradovi tzv. sunčanog pojasa (sun belt) znatno brže rasli od gradova tzv. sjevernog pojasa (north belt), a državna je potrošnja u spomenutom periodu »raketirala«. To dobro ilustriraju podaci da je potrošnja države u tom periodu porasla ukupno za 523%.

U velikim je gradovima u posljednjoj dekadi došlo do znatnog snižavanja kvalitete javnih službi. Grad New York je u periodu 1975—1980. godine izgubio 40 000 svojih službenika ili 11% od ukupnog broja službenika koji se brinu o javnim službama u tom gradu. Svijest o nacionalnom urbanom problemu paradoksalno se u posljednjoj dekadi smanjila. Zanimljivo je da je predsjednik Carter u svom posljednjem pripremljenom govoru (kojeg nije održao jer je izgubio na izborima), naznačio da ne postoji nikakav nacionalni urbani problem, nego da postoje samo razni varijeteti lokalnih urbanih problema pa prema tome nikakvu koherentnu urbanu politiku na nacionalnom planu nije ni potrebno razvijati!

Opći uzrok pojave krize u velikim gradovima je s jedne strane povlačenje centara ekonomske aktivnosti u manje razvijena područja, što je tendencija koja se može utvrditi i na internacionalnom planu. Investicije se sve češće okreću k južnim državama, k manje razvijenim područjima čemu je dijelom kumovala i činjenica, smatra autor, da su nekolicina predsjednika SAD u zadnjih dvadesetak godina potjecali s juga! Veliki gradovi na

sjeveru najviše su osjetili odljev ekonomskih investicija i povlačenja stanovništva naročito na investicijama u socijalne službe. Na primjer, između 1975. i 1980. godine u gradu su New Yorku investicije u bolnice pale za 53%, u društvene službe za 42%, a investicije u policiju grada za 25%. Za spomenutih pet godina investicije su smanjene ukupno za 25% za sve spomenute fondove.

Smatrajući da je tehnički kolaps New Yorka bio dramatični primjer nacionalnih trendova, Roger Friedland u prilogu **Central City Fiscal Starin: The Public Cost of Privat Growth** (Vol. 5, No. 3, pp. 356—377) iznosi tezu da kriza velikih gradova u sedamdesetim godinama nije bila rezultat ekonomskom pada, nego prirode ekonomskog rasta koji je bio kapitalističkog karaktera. Isti autor empirijski je analizirao 27 gradova s 500 000 i više stanovnika. Utvrdio je da je pad broja stanovnika povezan s opadanjem osnove za opozivanje i s pomicanjem centara ekonomske aktivnosti izvan velikih gradova. Između 1970—1975. godine sjeveroistočni gradovi u SAD izgubili su godišnje oko 2% radnih mjesta dok je u istom periodu zaposlenost u južnim gradovima rasla po godišnjoj stopi od 3,2%. Vidj se da stariji gradovi gube svoje stanovništvo i ekonomski vitalitet za vrijeme perioda ekonomskog nacionalnog opadanja, a sporije rastu za vrijeme perioda ekspanzije. Utvrđeno je da je novčana kriza posebno neugodno djelovala na starije gradove koji se ne mogu efikasno adaptirati strukturalnoj krizi ekonomije. »Fiskalni stres«, dakle, daleko teže pogađa starije gradove. Porast ukupnih prihoda gradova od poreza građana i opadanja kvalitete javnih službi dovodi do sve veće ovisnosti velikih, starih gradova o državi. Došlo je, kako kaže autor, do »meteorskog porasta ovisnosti gradskih prihoda o vanjskim dotocima — države i federalne vlade. U deset kratkih godina prosječan porast (1970—1980) ovisnosti prihoda centralnih gradova porasla je za 9 puta.«

Rezultat krize velikih, sjevernoistočnih gradova u protekloj dekadi uzrokovan je po mišljenju Larry Sawersa (**Fragmented Government and U. S. Urban Fiscal Crisis**, Vol. 3, No. 4, pp. 565—572), fragmentiranošću američke urbane uprave. Jedan od osnovnih procesa koji je prethodio urbanoj novčanoj krizi je produbljivanje jaza između lokalnih i federalne vlade. Ta se problematika specifikira u slijedećim dimenzijama: kako federalna vlada može prisiliti lokalnu da provodi liberalne reforme? I ovaj autor smatra da je jedan od osnovnih strukturalnih razloga krize bježanje investicija prema jugu.

Osim spomenutih radova, u časopisu je često pokretano pitanje odnosa energije i društva. Veoma zanimljiv primjer sociološke analize procesa donošenja odluka o eventualnoj izgradnji jednog nuklearnog postrojenja za preradu obogaćenog nuklearnog goriva (reprocessing plant) predstavlja i analiza Ray Kempa **Planning, Legitimation and the Development of Nuclear Energy: Critical Theoretic Analysis of the Windscale Enquiry** (Vol. 4, No. 3, pp. 350—372). Analiza je relevantna i mogla bi poslužiti i za analizu procesa donošenja odluka o bilo kom velikom infrastrukturnom objektu, a naravno i za post festum analizu procesa donošenja odluka o izgradnji naše prve nuklearne elektrane (Krško). Pozitivna iskustva koja bi se tako prikupila mogla bi poslužiti kao korisna osnovica izbjegavanja negativnih oblika rea-

giranja u procesima donošenja odluka za gradnju (eventualno) nekih drugih nuklearnih elektrana u nas.

Autor je analizirao jednu javnu »istragu« (public hearing, public enquiry) o eventualnoj gradnji jedne tvornice za reprocesiranje utrošenog urana u jednom manjem mjestu u Engleskoj (Windscale). Osnovna hipoteza koju je autor zastupao je da je taj proces donošenja odluka i proces javne istrage u biti služio da se legitimira planerski proces u interesu kapitala. Autor specificira svoju tvrdnju iskazom da će zastupati ideju da je sistematsko iskrivljavanje (distorzija) komunikacijskog procesa koji se razvijao u vrijeme tog istraživanja bilo prisutno i da su konačne odluke donešene pod uvjetima dominacije jedne strane. Zanimljivo je da je autor kao osnovicu svoje teoretske analize iskoristio Habermasovu analizu procesa planiranja. Prihvatajući Habermasovo određenje planerskog procesa kao sredstva za manipulaciju, autor je istraživao, primjenjujući specifične kriterije, proces donošenja odluka.

Osnovni postulat kojeg se autor drži u svojoj analizi je da je proces planiranja usmjeren u biti na proizvodnju legitimiteta. Način na koji se administracija pokušava legitimirati su sve veći oblici intervencije uključujući i razvoj nuklearne energije, što može biti interpretirano i kao strukturalni napor da se zadrži dominacija države u interesu kapitala. Proces legitimiranja uključuje i obavezni proces »simboličke participacije« koja je, smatra autor, slučajnog karaktera. Jedan od oblika simbolične participacije su i javna prosuđivanja, sudjelovanje javnosti i eksperata, što sve doprinosi daljnjem procesu legitimiranja. Promatrano u toj perspektivi, planiranje je sredstvo administrativnog subsistema razvijenog kapitalizma i direktno je uključeno u svojevrstan proces depolitizacije sfere javnosti.

U nastavku autor pokušava pomoću komunikacione teorije Habermasa utvrditi koji su uvjeti bili zadovoljeni u procesu javnog prosuđivanja u mjestu Windscale. Autor je ustvrdio da u ukupnom procesu »situacija idealne komunikacije« nije bila zadovoljena. Na prvom mjestu, partneri koji su pregovarali nisu se nalazili u jednakim pozicijama. Nejednakost pozicije bila je ilustrirana i svojevrsnim zakonskim aktom koji zabranjuje znanstvenicima koji su nekada radili u »neuklearnom establishmentu« da se angažiraju u mirovnim pokretima protiv nuklearnih elektrana te da u tim javnim prosuđivanjima služe kao svjedoci. (Pogledati o sličnim iskustvima u djelu K. Traubea.) U procesu odlučivanja u različitim izvještajima došlo je do značajnih izbjegavanja iznošenja raznih činjenica koje bi mogle bitno utjecati na konačni ishod. Osim izbjegavanja iznošenja relevantnih činjenica, autor upozorava i na krivu prezentaciju činjenica u procesu javnog prosuđivanja. Posljednji momenat koji autor ističe je nedostatak istraživanja, a pogotovo nedostatak nezavisnih istraživanja koja bi mogla prezentirati rezultate različite od onih koji su bili prezentirani u završnom izvještaju u kome se naravno predlagalo da se takva tvornica izgradi.

Analiziraju li se stvarni postupci u procesu donošenja odluka oko tvornice koja je kasnije i izgrađena, onda se s obzirom na teorijski model preuzet od Habermasa može primijetiti da nije bio poštovan zahtjev za općom simetrijom u situaciji idealne komunikacije te da u procesu donošenja odluka nisu bili reflektirani opći interesi. Svi potencijalni učesnici nisu imali

iste šanse da iniciraju i provode razgovor kao i da postave kritičke argumente. Također, svaki potencijalni učesnik nije imao iste šanse da izrazi svoje zahtjeve, pitanja ili komentare. Osnovni razlog koji je priječio razvoj situacije idealne komunikacije je da se državna politika razvoja nuklearne energije postavila iznad sfere razmatranja.

Autor je zaključujući raspravu o javnom prosuđivanju potrebe izgradnje jedne tvornice za reprocesiranje nuklearnog goriva ustvrdio da je diskusija koja je trebala poslužiti legitimiranju cijelog procesa bila zapravo sistematski distorzirana, a komunikacioni proces je doveo do odluke koja je donešena pod uvjetima dominacije. To javno prosuđivanje poslužilo je najviše za legitimiranje državne intervencije u skladu sa željom da se omogućiti izgradnja tvornice te je autorova početna hipoteza u potpunosti dokazana.

Problematika novih gradova bila je također zanimljiva uredništvu časopisa. Primjer kako se o toj problematici pisalo predstavlja i prilog Jean-Marc Guorsolasa **New Towns in the Paris Metropolitan Area: Analytical Survey of the Experience 1965—1979**. (Vol. 4, No. 3, pp. 405—423). Autor je analizirao parišku regiju i problematiku izgradnje novih gradova. 1975. godine Pariz je imao nešto manje od 10 000 000 stanovnika, a pet novih gradova koji su izgrađeni imali su ukupno 326 000 stanovnika od kojih je 80 000 živjelo u tzv. novourbaniziranoj zoni. Međutim, 1965. godine bilo je planirano da »širi« Pariz (pariška regija) u 2000. godini akomodira 14 000 000 stanovnika. Svaki je novi grad trebao imati po planu između 400 000 i 500 000 stanovnika! Podaci pokazuju da se te prognoze (što je vjerojatno dobro!) nisu ispunile, iako ostaje još dosta godina da ih se pokuša realizirati. Neostvarenost predviđenih perspektiva dovela je do preispitivanja »optimalnosti« veličine novih gradova, pa se danas u planovima spominje granica od 200 000 stanovnika kao optimalna veličina.

Osnovna karakteristika stanovništva novih gradova je da se radi o relativno mladoj populaciji — 70% stanovnika mlađe je od 35 godina, a u cijelom metropolitanskom području Pariza nalazimo 54% takvog stanovništva. Prosječne veličine obitelji u novim gradovima je 3,3 osobe a u regiji kao cjelini je 2,82 osobe. U novim gradovima živi dakle, uglavnom mlađe aktivno stanovništvo, mlađi bračni parovi prosječne starosti 35 godina, s jednim ili najviše dvoje djece.

Sociološki analizirajući socioprofesionalne strukture stanovništva autor zaključuje da u novim naseljima nedostaju i više i niže klase a primjetna je očigledna dominacija srednje klase, u kojoj se nalazi najviše administrativnih službenika. Problematika ekipiranja tih naselja postavlja se kao osnovni problem (kao uostalom i potreba ekipiranja svih novih naselja) za stanovništvo — nedostaci se najviše osjećaju u području društvenih službi, društvene infrastrukture i opskrbljenosti trgovinama i servisima.

Na stranicama časopisa **International Journal of Urban and Regional Research** posebno mjesto u toku petogodišnjeg izlaženja zauzimale su intenzivne diskusije o karakteru **urbane teorije**. Posebnu ulogu u tim diskusijama imale su rasprave koje su prije svega potaknute neomarksističkim utjecajima u urbanu teoriju u radovima mnogih autora iz Francuske, Engleske,

Italije i dijelom iz USA. Ličnost koja se svakako najviše ističe i oko čijih su se teza vodile najčešće rasprave je M. Castells koji je objavio jednu od najkontroverznijih, ali i najznačajnijih knjiga s područja urbane sociologije u proteklom desetljeću (*La question urbane*), 1972. godine, *The Urban Question 1977* — prošireno i nadopunjeno izdanje). U prilogu **Cities and Regions Beyond the Crisis: Invitation To a Debate** (Vol. 4, No. 1, pp. 127—131) M. Castells otvara diskusiju o ulozi urbane sociologije i njene teorije u osamdesetim godinama. Autor naglašava da je prodor marksističke analize u urbane studije veoma značajno usmjerio urbanističke analize na istraživanje svakodnevnih procesa. Međutim, sam se napredak nije ostvario zbog toga što su nova istraživanja upotrijebila marksistički okvir ili perspektivu klasne analize. Autor smatra da akademski marksizam može biti isto tako formalističan i beskoristan kao što je to funkcionalizam bio u prošlosti. Vrijednost novih orijentacija u urbanoj sociologiji osamdesetih godina je da su se analize odvijale u uvjetima socijalnih konflikata, da su se socijalno nabijene situacije koristile kao realna matrica za proučavanje pojava. Autor posebno naglašava značajnost analiza koje su istraživale odnos između države i kapitala s jedne i prostora s druge strane, proučavanje zemljišne rente u visokourbanim društvima, istraživanju različitih oblika protesta, itd. Drugim riječima, učinjen je napor »... da se nađu koncepti i metode koji će osvijetliti stvarni svijet, umjesto da ga se kodificira u besmislene nepotpune kategorije akademskog establishmenta« (str. 127).

Naglašavajući značaj uspješnosti poduzetih analiza autor smatra da postoji čitav niz pojava koje nisu dovoljno proučavane. Pri tome naglašava razne varijante kontraurbanizacijskih ponašanja i procesa koji se dešavaju u SAD pa i u Kini, sve do raspadanja suburbanog mita i miješanja kulturnih obrazaca u centralnim gradovima. Očigledno je da će znatno niži stupanj nacionalnog porasta pučanstva biti karakterističan kao pravilo a ne kao izuzetak u slijedećoj dekadi. Ukazujući i na potrebu usmjeravanja urbane teorije na nova područja, autor ima na umu slijedeća tri: upotrebna vrijednost će u slijedećoj dekadi biti više naglašavana nego razmjenska vrijednost. Drugi aspekt trebao bi biti analiza nesposobnosti političke ljevice da se adaptira na novonastale uvjete, posebno u perspektivi naglašavanja avangardne uloge radničke klase. Treće područje koje će trebati intenzivnije proučavati u slijedećoj dekadi je potreba proučavanja pojava socijalne dezorganizacije i individualnog nasilja do čega će prije dolaziti jer će dolaziti do ograničenja kolektivnih političkih alternativa tako da će u mnogim velikim gradovima postojati skupine stanovnika koje će živjeti u stanju plemenske organizacije života s »barbarskim« načinom ponašanja. Zaključci autora dosta su pesimistični. Ranija tehnološka vizija perfektno funkcionirajuće budućnosti polako isparava, a postupno se dolazi do spoznaje da je »... prošlo vrijeme, ako je ikada i postojalo, kada je jedinstvena teorija ili sveta knjiga mogla osigurati 'pravi odgovor'« (str. 129). Kriza sociološke teorije osjeća se dakle i u urbanim studijama.

Ocjenu karakteristike urbanih istraživanja u protekloj dekadi i otvaranje perspektiva u slijedećoj dao je i Ivan Szelenyi, jedan od glavnih organizatora rada **Committee for Urban and Regional Research** Internacionalne so-

ciološke asocijacije na ovogodišnjem svjetskom sociološkom kongresu koji će se održati u Meksiku (kolovoz 1982.). Zato je zanimljivo koje teze iznosi taj autor u prilogu **Structural Changes and Alternatives to Capitalist Development in the Contemporary Urban and Regional System** (Vol. 5, No. 1, pp. 1—15). Autor nas podsjeća na pojavu novog Komiteta za urbana i regionalna istraživanja koji je formiran 1970. godine na svjetskom sociološkom kongresu u Varni (Bugarska) i koji je okupio mnoge napredne istraživače urbanih fenomena u suvremenim razvijenim društvima. Takvo usmjerenje i novi teorijski okvir doveo je do nastanka različitih analiza teorije države, teorije klasa, krize legitimiteta, krize društvenih pokreta i uloge socijalnih pokreta u suvremenim gradovima, krize problema oslobođenja žena, crnaca, itd. Upućujući, međutim, i dosta kritičkih napomena razvoju urbane sociologije u protekloj dekadi zbog njene orijentiranosti na strukturalizam kao metodološko i konceptijsko ishodište, pri čemu treba napomenuti da se većina kritičkih napomena tiče M. Castellsa i mnogobrojnih nastavljača njegovih više ili manje točnih ideja, Szelenyi prigovara orijentaciji efektivnog ograničavanja dometa urbano-sociologijskih analiza. Još ozbiljniju kritiku Castellsovog doprinosa možemo naći u prilogu S. S. Duncana **Housing Polica, Methodology of Levels and Urban Research: The Case of Castells** (Vol. 5, No. 2, pp. 231—255), u kome Duncan smatra da je strukturalistička orijentacija dovela do specifične »fosilizacije«, sterilizacije i teoreticizma u urbano-sociologijskim istraživanjima! I. Szelenyi strukturalističkoj orijentaciji prigovara pretjerani nivo ortodoksnosti, pretjeranu orijentaciju na istraživanje kapitalističkih društava, pretjerani determinizam a zbog toga zanemarivanje svih oblika sukoba i kontradikcija koji su se odvijali unutar kapitalizma a nije ih se moglo reducirati na klasni konflikt. Pogrešno je bilo i pretjerano naglašavanje samoperpetuirajuće prirode kapitalizma, a istodobno zanemarivanje i potcjenjivanje mnogih drugih realnih alternativa koje su se javljale izvan spomenutih koncepata.

Najznačajnija karakteristika koju je urbana sociologija u protekloj dekadi, po mišljenju Szelenyia postigla je izvanredna kritika urbanizma koja se ipak zaustavlja na statičkoj koncepciji. Opći zaključak koji proistječe iz načina analiza urbane sociologije u sedamdesetim godinama je da je, i pored niza prednosti koje je strukturalistička analiza pružila, danas došlo do određenog sužavanja područja analiza urbane sociologije u protekloj dekadi.

I. Szelenyi naglašava potrebu analiziranja nekih novih momenata i predlaže da to u slijedećoj dekadi postane interes urbanih sociologa. On navodi tri specifična momenta. **Prvi** element analize trebalo bi biti proučavanje restrukturiranja kapitala i rada u regionalnim i internacionalnim sistemima. Osnovica za poduzimanje analiza su pojave koje su već uzele maha u mnogim zemljama. Primijećeno je da se rad povlači (a o tome su, kako smo vidjeli, pisali i neki drugi autori u časopisu) iz »hiperurbaniziranih« područja jer su ta područja postala previše »skupa« — rad je skup, renta je visoka, gube se kvalitete situacionih prednosti centralnih lokacija, a sve važnije je biti što bliže izvoru sirovina zbog poskupljenja transportnih troškova uvjetovanih poskupljenjem izvora energije. Takva situacija zahtijeva zauzima-

nje sasvim novih teorijskih polazišta od onih koja su do sada inzistirala na analiziranju hiperurbaniziranih područja kao potencijalnih mjesta izbijanja klasnog konflikta većih razmjera.

Druga dimenzija proučavanja koju I. Szelenyi naglašava su alternative kapitalizmu i promijenjena situacija u osnovnim kapitalističkim zemljama (core countries). Jedna od kritičkih točaka koja se može uputiti urbanoj sociologiji, koja se razvijala u sedamdesetim godinama ovog stoljeća, barem na stranicama ovog časopisa, je zanemarivanje proučavanja jednog specifičnog oblika tzv. indirektno ekonomije, odnosno neformalne ekonomije kako se često naziva. Kritika koju je feministički pokret uputio novoj urbanoj sociologiji leži i u zanemarivanju tzv. domaćeg rada, odnosno neformalne ekonomije. Szelenyi smatra da takav oblik ekonomije ne treba biti akcidentalno shvaćen, nego da će se takav oblik ekonomije najvjerojatnije sve više širiti te da on treba postati jednim značajnim predmetom zanimanja urbane sociologije u slijedećoj dekadi. Kriza energije, na primjer, može dovesti do potrebe razvoja decentraliziranih oblika energije pa, prema tome, i do decentraliziranih oblika proizvodnje, do stvaranja malih proizvodnih jedinica, do »spuštanja« procesa proizvodnje do komunalnih nivoa. Takvi procesi, ako do njih dođe u većim razmjerima, mogu dovesti do značajnih promjena u urbanim i regionalnim sistemima. Što će se, na primjer, desiti s gradovima i prostorima stanovanja ako se prostori stanovanja i prostori rada ponovno ujedine? Drugi aspekt na koji autor upozorava je porast nove desnice. Nije moguće zamisliti razvoj urbane sociologije samo u smislu zanimanja za državni način proizvodnje i povećavanje utjecaja uloge države u proces urbanog i regionalnog planiranja, nego je potrebno razmotriti i stvarne alternative do kojih može doći jačanjem nove desnice i njenom eventualnom ulogom u procesu dereguliranja urbanog planiranja. Koliko daleko, na primjer, pita se autor, može ići proces privatizacije stanovanja u Engleskoj? Da li će doći do porasta korporatizma?

Treća značajna skupina aspekata koju autor predlaže predstavlja problematika gradova i socijalizma. Szelenyi postavlja zanimljivo pitanje: da li se na teorijskoj razini uopće može govoriti o socijalizmu i gradu u smislu **Gesselschafta**? Koliko su ozbiljni tzv. dezurbanizacijski trendovi do kojih dolazi u nekim socijalističkim zemljama (Kina, Kambodža)? Autor se pita da li to smanjivanje procesa urbanizacije predstavlja određeni konceptijski korak ili je to jednostavno pokušaj reguliranja procesa zakašnjele urbanizacije? Smatrajući da socijalističke zemlje imaju dvije osnovne prednosti (zakašnjela urbanizacija i centraliziranost), autor kaže da je potrebno analizirati spomenute procese u zemljama socijalizma. Naravno, postavlja se pitanje da li autor ispravno procjenjuje tu perspektivu — da li se konceptijska dezurbanizacija može prenijeti i u neke druge zemlje kao ideja koja bi mogla naći prostore svoje realizacije?

* * *

Ilustrirajući ukratko koje su teme bile prisutne na stranicama časopisa **International Journal of Urban and Regional Research**, naglašavamo da smo dali pregled samo nekih tema i autora. Naši autori, izuzev Z. Mlinara

koji se javio s prilogom **The Unity of Opposities in Urban Planning** (Vol. 2, No. 2, pp. 278—302), nisu se javljali u tom časopisu. Procesi urbanizacije u socijalističkim zemljama dosta su marginalno zastupljeni u tom časopisu, najvjerojatnije i zbog toga što je nivo informiranosti o karakteristikama urbanizacije u zemljama socijalizma (izuzmemo li donekle Poljsku) dosta nizak, pa je i normalno da nema ni analitičke, a niti teorijske diskusije o problemima urbanizacije u zemljama socijalizma. Vjerujemo da će iniciranje diskusije o problematici socijalističke urbanizacije naći svoje mjesto na stranicama tog časopisa koji preporučujemo svakom zainteresiranom sociologu.

Sadržaji brojeva časopisa **International Journal of Urban and Regional Research** 1979—1981.

Vol. 3, No. 1, ožujak 1979.

Sadržaj

U ovom broju. Radovi: Paul Lubeck i John Walton: Klasni urbani konflikt u Africi i Latinskoj Americi: komparativna analiza sa stajališta svjetske perspektive; Ruben George Oliven: Kultura nesmetano upravlja: klasa i kultura u brazilskim gradovima; Neil B. Ridler: Razvoj kroz urbanizaciju: djelomična evaluacija kolumbijskog eksperimenta. **Urbani praxis:** Robert Krauhaar: Pragmatični radikalizam. **Argumneti:** Marino Folin: Urbane borbe: kritički komentar na članak Della Sete; Andrew Cox: Pariz, država i gradska politika: komentar; Andrew Broadbent: Planiranje i profit u urbanoj ekonomiji: bilješka.

Eseji uz pojedine knjige: John Foster: Kako je imperijalni London sačuvaao svoje slamove; Michael Harloe: Historija, politike i lokalna država; Peter Marris: Projekt razvoja zajednice; Jean-René Pendarès: Država, ekonomija i politika u Jeana Lojkinea; Jean Lojkine: Marksizam, država i urbano pitanje: odgovor Pendarèsu.

Recenzije knjiga. Frank Furedi: C. W. Gutkind i I. Wallerstein: The Political Economy of Contemporary Africa; Rob Flynn: J. R. Mellor: Urban Sociology in an Urbanized Society; K. Burlen: M. Ragon: L'architecte, le prince et la démocratie; Patrick Mullins: H. Stretton: Capitalism, Socialism and the Environment; Pradeep Bandyopadhyay: J. Walton i L. H. Masotti: The City in Comparative Perspective; M. Harloe: Captive Cities; Hans-Günther Höser: M. Wiewiorka: L'état, le patronat et les consommateurs.

Vol. 3, No. 2, lipanj 1979.

Sadržaj

U ovom broju: Radovi: Greg Andrusz: Neki osnovni podaci o sovjetskom urbanom razvoju; Peter Matejú, Jiri Večerníki, H. Y. Jeravek: Socijalna struktura, prostorna struktura i problemi urbanog istraživanja: primjer Praga; Stefan Nowakowski: Neki aspekti poslijeratne urbane sociologije; W. Malicka: Stambena dobra i gradske općine u poslijeratnoj Poljskoj; Waldemar Sieminski: Socijalni ciljevi reziden-

cijalnih zajednica u Poljskoj; Ewa Kwiatowska Kaltenberg: Transformacija jedne urbane zajednice u uvjetima brzog razvoja grada; **Urbani praxis**: John Walton i Luis M. Salces: Strukturalno porijeklo urbanih socijalnih pokreta: slučaj Latinosa u Chicagu; Maurizio Marcelloni: Urbani pokreti i političke borbe u Italiji.

Recenzije: Ira Katznelson: Urbana i regionalna teorija i studije slučajeva: dva primjera; Peter Burke; B. Abrams i E. A. Wrigley, eds.: Towns in Societies: Essays in Economic History and Historical Sociology; Ive Graham; P. Bierne: Fair Rent and Legal Fiction; Gianfranco Poggi; J. Holloway i S. Picciotto, eds.: State and Capital: A Marxist Debate; Paul Y. Villeneuve; J. Léveillé: Développement urbain et politiques gouvernementales urbaines dans l'agglomération montréalaise, 1945—1975; Tony Barnett; N. Long: An Introduction to the Sociology of Rural Development; Mathew Edel; D. Massey i A. Catalano: Capital and Land: Landownership by Capital in Great Britain; Guy LeCavalier; E. Preticeille: Jeux, modèles et simulation: critique des jeux urbains; Peter Worsley; M. R. Redclift: Agrarian Reform and Peasant Organization on the Ecuadorian Coast; J. D. Hulchansky; C. Sussman, ed.: Planning the Fourth Migration: The Neglected Vision of the Regional Planning Association of America; Rosemary Mellor; J. A. Vance: The Scene of Man: The Role and Structure of the City in the Geography of Western Civilization; John Walton; J. D. Wirth i R. L. Jones, eds.: Manchester and Sao Paulo: Problems of Rapid Urban Growth; John Dearlove; K. Y. Young i J. Kramer: Strategy and Conflict in Metropolitan Housing — Suburbis Versus the Greater London Council 1965—75.

Vol. 3, No. 3, rujan 1979.

Sadržaj

U ovom broju: Radovi: Michael Ball: Kritika urbane ekonomije; Marino Folin: Javne investicije, javni radovi i društveni kapital. Kapitalistička proizvodnja »zajedničkih, općih uvjeta društvene proizvodnje«; Glen McDougall: Država, kapital i zemljište: ponovo razmotrena povijest planiranja prostora; Norman I. Fainstein i Susan S. Fainstein: Nova rasprava u urbanom planiranju: utjecaj marksističke teorije u okviru Sjedinjenih Američkih Država; David Cant: Squatting (okupiranje stanova) i prava privatne svojine. **Urbani praxis**: Peter Marris: Značenje slama i obrasci promjene.

Recenzije: Clare Ungerson: Komparativna stambena politika: analiza sa stajališta perspektive političke znanosti; Christian Topalov: Može li stambena politika biti predmet istraživanja? Stimulativna komparativna analiza britanske i francuske stambene politike; Patricia Fitzsimmons-LeCavailer i Guy LeCavalier: Utjecaj grupa građana na urbane politike: prema kontekstualnoj analizi; Fred Stambouli; Abu Lughod, J. i Hay, J. R.: Third world urbanization; Costello, V. G.: Urbanization in the Middle East; Gilles Lavigne: Aubin, H.: City for sale.

Vol. 3, No. 4, prosinac 1979.

Sadržaj

U ovom broju. Radovi: Nella Ginatempo: Strukturalne kontradikcije građevinske industrije u Italiji i značenje nove stambene legislative; Gabriella Pinnarò i Enrico Pugliese: Promjene u socijalnoj strukturi južne Italije; Trevor W. Buck: Regionalne klasne razlike: internacionalno proučavanje kapitalizma. **Urbani praxis.** Frank J. B. Stilwell: Australijski urbani i regionalni razvoj u kasnim sedamdesetim godinama — pregled; Patrick Mullins: Borba protiv brisbanskih autoputeva: 1966—74.

Eseji uz pojedine knjige. G. D. Andrusz: Gradska uprava: osnovni predmet proučavanja ruskog i sovjetskog grada; Larry Sawers: Fragmentirana uprava i američka urbana financijska kriza.

Recenzije knjiga. Shoukry T. Roweis: Castells, M.: City, Class and Power; Stephen Schecter: Cowley, J., Kaye, A., Mayo, M., Thompson, M., eds.: Community or Class Struggle; Martin Boddy: Cox, K., ed.: Urbanization and Conflict in Market Societies; John Lambert: Deakin, N. i Ungerson, C.: Leaving London: Planned Mobility and the Inner City; Salvador A. M. Sandoval: Eckstein, S.: The Poverty of Revolution: The State and the urban Poor In Mexico; John Mollenkopf: Ewen, L. A.: Corporate Power and Urban Crisis; Andrew Cox: Grant, J.: The Politics of Urban Transport Planning; J. S. Eades: Gugler, J. i Flanagan, W. G.: Urbanization and Social Change in West Africa; Roger Lee: Hayward, J. i Narkiewicz, O. A., eds.: Planning in Europe; R. D. Grillo: Krohn, G., Fleming, E. i Manzer, M.: The Other Economy: The Internal Logic of Local Rental Housing; Peter Norman: Lambert, J., Paris, C. i Blackaby, R.: Housing Policy and the State; Alison MacEven Scott: Roberts, B.: Cities of Peasants; Martin Shefter: Tabb, W. K. i Sawers, L., eds.: Marxism and Metropolis.

Vol. 4, No. 1, ožujak 1980.

Sadržaj

U ovom broju. Radovi: R. E. Pahl: Zapošljavanje, rad i kućna podjela rada; Barry Checkoway: Veliki poduzetnici, federalni stambeni programi i poslijeratna suburbanizacija; Richard M. Simon: Radni proces i neželjeni razvoj: rudnici u Appalachianu 1880—1930; Liam O'Dowd i M. Tomlinson: Urbana politika u Belfastu: dvije studije slučajeva. **Urbani praxis.** John Friedman: Teritorijalni pristup ruralnom razvoju u Narodnoj Republici Mozambik: šest diskusionih priloga; Bernard Hengchen i Christian Mélis: Prilog proučavanju urbanih socijalnih pokreta u Brusellu.

Argument. Manuel Castells: Gradovi i regije iza krize: poziv na debatu.

Eseji uz pojedine knjige. Colin Bell: Rasa, manje zajednica, više konflikt; Eric Shragge: Proizvodnja, klasna borba i regionalni razvika.

Recenzije: Rod Burgess: Grupo de Estudios Jose Raimundo Rossi: Luchas de clases por el derecho a la ciudad; Roger Lee i John Eyles: Herbert, D. T. i Johnston, R. J., eds.: Social Areas In Cities; Roger Lee i John Eyles: Herbert, D. T. i Johnston, R. J., eds.: Geography and the Urban Environment. Progress in Research and Applications, volume 1; Gordon L. Clark: Herbert, D. T. i Johnston, R. J., eds.: Geography and the Urban Environment. Progress in Research and Applications, volume 2; Michael Dear: Johnston, R. J.: Political, Electoral and Spatial Systems: An Essay in Political Geography; Peter Williams: Jones, C., ed.: Urban Deprivation and the Inner City; J. B. Cullingworth: McKay, D. H. i Cox, A. W.: The Politics of Urban Change; John Holloway: Minns, R. i Thornley, J.: State Shereholding The Role of Local and Regional Authorities.

Vol. 4, No. 2, lipanj 1980.

Sadržaj

U ovom broju. Radovi. Elizabet Petras: Uloga nacionalnih granica u internacionalnom tržištu rada; Kevin R. Cox i Frank Z. Nartowicz: Pravna podjela američkog metropolisa: alternativne perspektive; Patrick Mullins: Australijska urbanizacija i nerazvijenost Queenslanda: prvi empirijski nalazi; G. W. Kanyeihamba: Utjecaj primjene zakona o planiranju i razvoj u anglofonskoj Africi. **Urbani praxis:** Charles Downs: Comissoes de Moradores i urbane borbe u revolucionarnom Portugalu.

Osvrt: Richard Child Hill: Izazivanje kapitalizma u urbanom prostoru.

Recenzije: Keith Hart: Bromley, R. i Gerry, C.: Causal work and poverty in third world cities; Eric Reade: Fishman, R.: Urban utopies in the twentieth century: Ebenezer Howard, Frank Lloyd Wright and le Corbusier; Meller, H. E.: The ideal city; Fred Gray: Herbert, D. T. i Smith, D. M. Social problems and the city: geographical perspectives; Linda McDowell: Lansley, S.: Housing and public policy; Robinson, R.: Housing economics and public policy; Peter Dickens: Merrett, S.: State housing in Britain.

Vol. 4, No. 3, rujanj 1980.

Sadržaj

U ovom broju. Radovi: John Friedmann, Nathan Gardels i Adrian Pennink: Politika prostora: pet stoljeća regionalnog razvoja u Meksiku; Ray Kemp: Planiranje, legitimiranje i razvoj nuklearne energije: kritička teorijska analiza Windscale Inquiry; Jim Kemeny: Posjedovanje kuće i privatizacija; G. Mottura: Bilješke za proučavanje organizacije rada u talijanskoj poljoprivredi; **Urbani praxis:** Jean — Marc Goursolas: Novi gradovi u pariškoj metropolitanskoj regiji: analitički pregled iskustava 1965—1979.

Osvrti: Alan Wolfe: Iščezavajuće blagostanje?

Recenzije: Roy A. Darke: Bailey, J.: Ideas and intervention: social theory for practice; Camhis, M.: Planning theory and philosophy; Pierre Kukawka: Bassand, M. i Fragnière, J. P.: Le pouvoir dans la ville; Jürgen, Reulecke: Crew, D. F.: Town in the Ruhr. A social history of Bochum, 1860—1914.; Douglas E. Ashford: Dearlove, J.: The reorganization of British local government: old ortodoxies and a political perspective; C. Lacour: Hamilton, F. E. I. i Linge, G. J. R., editors: Spatial analysis, industry and the industrial environment. Volume I. Industrial systems; Townroe, P. M.: Industrial movement. Experience in the US and UK; Allen J. Scott: Harrison, A. J.: Economics and land use planning; Balchin, P. N. i Kieve, J. L.: Urban land economics; Dechervois, M. i Théret, B.: Contribution à l'étude de la rente foncière urbaine; William L. Canak: Nelson, J. M.: Access to power; L. S. Bourne: Neutze, M.: Australian urban policy; C. G. Pickvance: Saunders, P.: Urban politics: a political perspective.

Vol. 4, No. 4, prosinac 1980.

Sadržaj

U ovom broju. Deurbanizacija i ruralizacija. Guido Martinotti: Uvod; A. D. King: Historijski obrasci reakcija na urbanizam: slučaj Britanije 1880—1939; Anna Treves: Antiurbana politika fašizma i stoljeće otpora industrijskoj urbanizaciji u Italiji; Marina Basso Farina: Urbanizacija, deurbanizacija i klasna borba u Kini 1949—1979; Dao Van Tap: O transformaciji i novoj raspodjeli naselja u Socijalističkoj Republici Vijetnam; Josef Gugler: »Minimum urbanizma i maksimum ruralizma«: kubansko iskustvo; Yves Chauloult: Obrasci naseljenosti i seljačke organizacije u sjeveroistočnom Brazilu; **Urbani praxis:** Abdul-Ilah Abu-Ayyash: Urbani razvoj i planerske strategije u Kuvajtu;

Osvrti. John D. Jackson: Studije zajednice: tradicionalni pristup kontrastiran klasnom pristupu;

Recenzije. David Mc Crone Bassett, K. i Short, J.: Housing and residential structure: alternative approaches; Ray Forrest: Boddy, M.: The building societies; Mike Geddes: Carney, J., Hudson, R. i Lewis, J.: Regions in crisis: new perspectives in European regional theory; Paul Lawless: Craig, G., Mayo, M. i Sharman, N.: Jobs and community action; Loney, M. i Allen, M.: The crisis of the inner city; S. Sorbets: Dagnaud, M.: Le mythe de la qualité de la vie et la politique urbaine en France.

Vol. 5, No. 1, ožujak 1981.

Sadržaj

U ovom broju. Radovi: Ivan Szelenyi: Strukturalne promjene i alternative kapitalističkom razvoju u modernom urbanom i regionalnom sistemu; John Mollenkopf: Politički razvoj susjedstava i politika urbanog razvoja: Boston i San Francisco 1958—1978; A. Bagnasco: Tržište radne sna-

ge, klasna struktura i regionalne formacije u Italiji; Denis Duclos: Nezapostvenost ili zagađenje? Stavovi francuske radničke klase prema pitanjima okoline; **Urbani praxis:** Julia Trilling: Francuska politika prema okolini; Gerard Andersen: Tenkovi na ulicama: rastući konflikt u stanovanju u Amsterdamu; Fernando de Terán: Nova planerska iskustva u demokratskoj Španjolskoj.

Osvrti: Mark Kesselman: Regionalizam i monopolni kapital: novi pristup proučavanju lokalne moći; Hugh Stretton: Intelektualci i nejednakosti u državnom socijalizmu;

Recenzije: Jacky Underwood: Aldridge, M.: The British New Towns: a programme without a policy; Golany, G., editor: International urban growth policies: new town contributions; Chris Hamnett: Balchin, P. N.: Housing improvement and social inequality; Zeitz, E.: Private urban renewal; Michael Goldsmith: Blowers, A.: The limits of power: the politics of planning policy; Leo Panitch: CSE State Group: Struggles over the state: cuts and restructuring in contemporary Britain; Crouch, C., editor: State and economy in contemporary capitalism: Uwe — Jens Walther: Keim, K. — D.: Milieu in Städten. Ein Konzept zur Analyse älterer Wohnquartiere; Elizabeth J. Harman: Kilmartin, L. i Thornes, D. C.: Cities unlimited: the sociology of urban development in Australia and New Zealand; M. F. Dunford i D. C. Perrons: Kuklinski, A., editor: Social issues in regional policy and regional planning; Lajugie, J., Delfaud, P. i Cacour, C.: Espace régional et aménagement du territoire; Norman Flynn: Lawless, P. Urban deprivation and government initiative; Stephen Potter: Moseley, M. J.: Accessibility: the rural challenge Peter Saunders: Mullan, B.: Stevenage Ltd: aspects of the planning and politics of Stevenage New Town 1945—1978; A. D. King: Payne, G. K. Urban housing in the third world.

Vol. 5., No. 2., lipanj 1981.

Sadržaj

U ovom broju. Radovi: Michael Ball: Razvoj kapitalizma u području stanovanja; Allan David Heskin: Povijest najamnog stanovanja u Sjedinjenim Američkim Državama, borba i ideologija; David C. Thornes: Implikacije različitih stupnjeva zarade radi posjedovanja stana na formiranje stambenih klasa; Don Parson: Urbana obnova i područja stambene akcije u Belfastu: legitimiranje i inkorporiranje protesta; S. S. Duncan: Stambena politika, metodologija nivoa i urbano istraživanje: slučaj Castellsa; **Urbani praxis:** Richard T. Le Gates i Karen Murphy: Neprijateljstvo, zaštita i društveni konflikt u Sjedinjenim Državama.

Recenzije: Edward Page: Asford, D. E., editor: Financing urban government in the welfare state; Edvard Page: Blair, J. P. i Nachmias, D. editors: Fiscal retrenchment and urban policy; Michael R. Redclift: Buttell, F. H. i Newby, H. editors: The rural sociology of the advanced societies; Mayer Hillman: Daniel, P. W. i Warnes, A. M.: Movement in cities: spatial perspectives in urban transport and travel; John Lloyd: Davidson, J.: Political partnership: neighbourhood residents and their

council members; Hain, P.: Neighbourhood participation; J. S. Eades: Hannerz, U.: Exploring the city: inquires toward an urban anthropology; John A. Agnew: Herbert, D. T. i Johnston, R. J., editors Geography and the urban environment: progress in research and applications, volume III, Peter C. W. Gutkind: King, A. D. Colonial urban development — culture, social power and environment; Press, I. i Smith, E., editors: Urban places and process — reading in the anthropology of cities; James H. Bater: Lewis, R. A. i Rowland, R. H.: Population redistribution in the USSR; Ray Bromley: Lloyd, P.: The »young towns« of Lima: aspects of urbanization in Peru; Paul N. Balchin: Parry, Lewis J.: Urban economics: a set approach; Watkins, A. J.: The practice of urban economics; John Lambert: Rees, G. i Rees, T. L., editors: Poverty and social inequality in Wales; D. J. Palmer: Vickerman, R.: Spatial economic behaviour.

Vol. 5., No. 3., rujan 1981.

Sadržaj

U ovom broju. Radovi: James O'Connor: Značenje krize; Peter Marcuse: Napadnuta kriza: o ideologiji urbane novčane krize i njenim upotrebama; Roger Friedland: Osnovica financijske krize centralnog grada: javna cijena privatnog rasta; Michael Dunford, Mike Geddes i Diane Perrons: Regionalna politika i kriza u Velikoj Britaniji: dugoročna perspektiva; Edmond Preteceille: Lijevo orijentirana lokalna uprava i politika društvenog standarda u Francuskoj;

Osvrt: Robert Kraushaar: Loše upravljani porast regionalizma;

Recenzije: Henri Coing: Bleitrach, D. i Chenu, A.: L'usine et la vie: luttes régionales; Enzo Mingione: Jeffrey, N. i Caldwell, editors: Planning and urbanism in China; Murphey, R.: The fading of the Maoist vision; Nicholas Buck: Joyce, P.: Work, society and politics; Philippe Aydalot: Pumain, D. i Saint-Julien, T.: Les dimensions du changement urbain; Ray Hudson: Short, J.: Public expenditure and taxation in the UK regions; Elizabeth Lebas: Signs: Journal of Women in Culture and Society, vol 5, No. 3: Special issue on women and the American city; Rothblatt, D. N., Carr, D. J. i Sprague, J.: The suburban environment and the women; Rosemary Mellor: Stretton, H.: Planning in rich and poor countries; J. M. Simmie: Sutcliffe, A. editor: The rise of modern urban planning; Doreen Massey: Townroe, P. M. i Roberts, N. J.: Local-external economies for British manufacturing industry; Watts, H. D.: The large industrial enterprise: some spatial perspectives; Jim Kemeny: Ungerson, C. i Karn, V., editors: The consumer experience of housing: cross-national perspectives.

Vol. 5, No. 4., prosinac 1981.

Sadržaj

U ovom broju. Radovi. John Urry: Lokaliteti, regije i socijalna klasa; Sylvie Biarez: Ideologijsko planiranje i programiranje slučajnosti — slu-

čaj Lille-Roubaix-Tourcoing konurbacije, 1967—1976; Norman J. Glickman: Širenje urbane politike u stagnantnoj ekonomiji: konzervativne inicijative i progresivni odgovori u Sjedinjenim Državama. **Urbani praxis**. Ines Newman i Marjorie Mayo: **Dokovi**; Gilda Haas i Allan David Heskis-Smith, D.: Urbanization, housing and the development process; Obnica u Sjedinjenim Državama: pogled iz pokreta. **Argument**. Monique Dagnaud: Goursolas o novim gradovima — kritički komentar.

Osvrt. Tony Bradley: Kapitalizam i selo: ruralna sociologija kao politička ekonomija.

Recenzije knjiga: Manuel Castells: Boyte, H. C.: The backyard revolution. Understanding the new citizen movement; Alan Brain: Drakakis-Smith, D.: Urbanization, housing and the development process; Obudho, R. A. i El-Shakhs, S., eds.: Development of urban systems in Africa; Grose, R. N.: Squatting and the geography of class conflict: limits to housing autonomy in Jamaica; Tom Davies: Edwards, J. i Eversley, D. eds.: The inner city, employment and industry; Friedmann, J. i Weaver, C.: Territory and function: the evolution of regional planning; Thomas Clegg: Garnier, J. — P. i Goldschmidt, D.: La comédie urbaine ou la cité sans classes; Garnier, J. — P. i Goldschmidt, D.: La »socialisme« à visage urbain: essai sur la »locale-démocratie«; Valdo Pons Pasteur, D.: The management of squatter, upgrading: a case study of organisation, procedures and participation; R. J. Johnston, Rhind, D. i Hudson, R.: Land use.

Ognjen Čaldarović

Engaged Urban Sociology
(By the Occasion of the Fifth Anniversary of the International Journal of Urban and Regional Research)

SUMMARY

The contribution is a review of the five years of publication of the International Journal of Urban and Regional Research. The Journal, being an organ of the International Sociological Association and its Committee for Regional and Urban Research, assembled numerous researchers from different countries. The review briefly presents the topics dealt with in the journal during the latest five years. They included attitudes towards the problematique of urban planning, on the operation of the urban economics in the USA, on the crisis of cities in the USA, on the problems of new towns in France, on some theoretical problems of theories applied in urban sociology, while it also presented the plans of the future activities of the Committee for Urban and Regional Research and the concrete discussion programme for the 1982 Congress of Sociologists in Mexico. Some of the interesting opinions of famous urban sociologists are presented, those of Castells, Szeleny and others. At the end, the translation of the contents of the latest three volumes is given.